

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 11. decembra 1878.

Obseg: Častitim podružnicam družbe kmetijske Kranjske. — Presoja različne konjske krme. — Za hišne potrebe. — Iz tržnega poročila v Trstu 26. novembra. — Zgodovinska črtica o hiralnici Ljubljanski. — Ruskega cara beseda v Moskvi 2. decembra. — Mnogovrstne novice. — Obravnave deželnih zborov. — Dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Častitim podružnicam družbe kmetijske Kranjske.

Ker se konec leta bliža, nekateri gospodje predstojniki kmetijskih podružnic pa še niso podpisane odboru poslali letnih doneskov, od svojih udov nabranih, zato se obračamo do njih z uljudno prošnjo, naj ne odlašajo dalje pošiljatve. Centralni odbor, kakor udje družbe kmetijske razvidijo iz poročil v „Novicah“ razglašanih, marljivo dela na korist domačemu kmetijstvu in bode svojim udom tudi še ta mesec razposlal naznanilni letopis. Za svoje mnogostransko delovanje pa potrebuje denarne podpore, katero po družbenih pravilih donajajo rodoljubni udje naše družbe. Zato ponavljamo prošnjo: častiti predstojniki, kmalu izročite podpisane odboru zaostale doneske!

Glavni odbor družbe kmetijske Kranjske
v Ljubljani 10. decembra 1878.

Baron Karol Wurzbach, predsednik.
Dr. Jan. Bleiweis, tajnik.

Presoja različne konjske krme.

Oves z ovseno rezanico je najboljša krma za naše konje. Najboljša rezanica med vsemi slamami je ovsena. Ta krma redi konje dobro, jih dela močne in jim daje lepo vnanjost.

Detelja rada napenja, zgubi pa to škodljivost, če se meša z drugimi travami. Mlada detelja veliko raje konje napenja, kakor detelja v cvetji ali pa pokošena. Najnevarniša je detelja zjutraj, ko se je solnce na perje njeno vleglo in jo toliko razgrela, da je rosa s perja izpuhtela.

Ječmen, kar se njegove redivnosti tiče, je najbližji ovsu, vendar konje naših dežel rad napenja. Res je sicer, da Arabci in drugi prebivalci jutrovih dežel svoje konje z ječmenom tako krmijo, kakor mi svoje z ovsom; da jih ne napenja tako, kakor naš ječmen naše, izvira menda od tega, da so Arabski konji ječmena vajeni ali pa da je morebiti ječmen jutrovih dežel nekako drugačen kakor naš.

Rž se konjem še veliko manj prilaga kakor ječmen. Ker rž silno rada konje napenja, zato je treba kaj varno ž njo ravnati. Če se uže konjem mora klasti,

se mora vselej dobro pomešati z rezanico tako, da se rži komaj tretji del dá. Nikoli se pa konjem ne sme več časa poredoma rž dajati in sama rž uže celó ne. Mnogo konj je uže poginilo po napenjanji, da jim želodec ali čeva počijo.

Koruza konja hitro izredí, pomaga shujšanim konjem na bolje; al koruza daje konju le več masti, kakor pa prave moči, kajti če se le nekoliko časa z delom bolj trudijo, opešajo kmalu.

Krompir surov ni nikakor konju dobra klaja; tudi konj sam ne mara za-nj. On zeló zavoljo veliko vodenih delov napenja konja. Ker, kakor gori rečeno, se konji po krompirju debelijo (pitajo) in potem velik vamp dobijo, zato se taki konji koj potiti začno, če jih le nekoliko v dir poženeš. — Nasproti pa skuhan krompir konjski želodec lahko prebavlja ali prekuha. Kuhani krompir sicer nikakor ne more nadomestiti ovsa, al zaradi redivnosti mu blizu stoji. Konjem v težki vpregi tekne kuhani krompir prav dobro, če se za krmo dve tretjini kuhanega krompirja vzamete, ena tretjina pa sená. Po preiskavah kemikarja Leva je v 15 funtih krompirja toliko redivne tvarine, kakor v 4 funtih in pol ovsa. Še enkrat pa moramo opomniti, da krompir nikoli ne daje konju tiste moči kakor oves.

Frišna trava, če tudi najboljša, je vendar le slaba krma za konje. Frišna trava se prilaga le bolj goveji živini, ovcam in kozam. Gospodarji konjem spomladi radi nekoliko trave dajejo s slamo vred zrezane, češ, da jih nekoliko izčisti. Ta navada ni slaba, marveč večkrat konjem dobro tekne, čemur je to dokaz, da konj rad sega po frišni krmi.

Seno veljá navadno gospodarjem za naravno konjsko krmo; al to je napačna misel. Res je sicer, da senó konja bolje redí kot frišna trava, iz katere je bilo senó narejeno, al ne redí ga tako zdatno, da bi senó moglo biti namestnik ovsa. Seno eno leto staro veliko bolje redí konja kot mlado seno, zakaj? — zato, ker je skozi leto polagoma vrelo, kar naredi seno sladkeje. Seno, ki je bilo mokro spravljenó in se potem parilo, da je rujavo črnkasto postalo, je konjem še veliko bolj škodljivo kakor drugi živini in napravlja mnogotere bolezni.

Seno, katero se konjem poklada, mora biti čisto, dobro suho, zeleno in prijetnega duha. Najbolje je senó iz suhih travnikov, brežin in gričev; veliko slabeje je kislo seno iz močvirnih travnikov.

Med kobiljim in kravjim mlekom je bistveni razloček; kobilje mleko je sladkeje in redkeje memo krav-

jega. Prejšnji čas se je mislilo, da žebe mora 6 do 7 mesecev pri materi sesati, zato so se bali žebetom uže popreje kake druge bolj tečne krme, na pr. ovsa pokladati in so zategadel pustili žebeta dalje časa sesati. Kravje mleko ne redi telet tako dobro, kakor redi kobilje mleko žebeta, in to zato ne, ker je kravje mleko bolj mastno, pa le malo mlečnega sladkorja v sebi ima.

Angleži in po njihovih skušnjah tudi dobri konje-rejci pokladajo ovsa uže 6 tednov starim žebetom, in sicer toliko, kolikor se jim ga ljubi zobati; po ovseni krmi se izredijo žebeta močna in lepa.

Če so konji navajeni na čas krmenja (futranya), ni dobro, odstopiti od vajenega časa, kajti v onem času se uže pripravlja želodec konjski na prebavljanje in zato ni koristno, ako se ta čas zamudi.

Noben porcijon krme naj ne bode veči kakor drug tak, da ga konj povžiti in želodec prekuhati more; posebno veljá to o kónjih, ki le počasi žro; osopljena in oslinjena krma postane konjem zoprna.

Tako beremo v časniku „Hippologische Mittheilungen“. Naj bi tudi naši gospodarji ta poduk dobro prevdarili in kolikor mogoče se po njem ravnali.

Za hišne potrebe.

V hišah ali cerkvah mokre stene odpraviti.

Vzame naj se 16 funtov katrana (Steinkohlen-theer), 2 funta asfalta in 1 funt bele smole. Asfalt in smola se skupaj raztopita na žrjavici, katran pa v drugi posodi kuha, potem se asfalt, smola in katran skupaj pomešajo. Predno se s to zmesjo namaže mokra stena, mora se mokro zidovje noter do kamenja ali opeke odstrgati, pa tudi še za štirjaški čevelj okoli in okoli več. Potem se ona zmes vrela na steno namaže. Ko se je stena posušila, se omeče zopet na novo z navadno malto. Potrdilo se je to sredstvo celó v takih cerkvah, kjer so bile stene zavoljo mokrote uže vse zelene. — Še druga zmes se je večkrat prav dobra skazala pri mokrih stenah, namreč ta-le: 1½ funta smole, 1 funt loja in pa 1 liter lanenega olja se raztopi, skupaj zmeša in vroče na zid namaže. Če treba, se to dvakrat stori. Skušnje kažejo, da po tem stene suhe postanejo in plesnjivec na njih zgine.

Iz tržnega poročila v Trstu

26. novembra.

Več nego 2 leti trajajoča ugotovost in žalostne trgovinske razmere — se poroča „Soči“ — se niso ne za las spremenile; mi živimo v jako slabi dôbi, ki je najbrže prelazna doba do važnih, a takih sprememb, ki bodo trajne, in slonele na solidni podlagi. Želja vsega sveta je, da se hitro zgodi, kar se ima zgoditi, kajti ta večna negotovost je postala uže nestrpljiva; bremena postajajo vedno večja, med tem ko barometer dohodkov vseh stanov, posebno pa nižih, v enomer pada.

Tukaj je okupacija Bosne in Hercegovine prouzročila nekoliko več živahnosti trgovinske, dela se še precej v one kraje; a kupčija z notranjo Avstrijo in z inostranskimi deželami je popolnem potrta.

Kava. Fine baže Ceylon se drží prav dobro, Perl manjka. — Rio, katerega se posebno dosti izvaža v Bosno in Hercegovino, gre dobro izpod rok po še precej dobrih cenah, ki pa so še zmirom ugodne za kupovalce, in katere bodo težko še kaj znižale se; kava Rio prodaja se od 85 do 96 gold., in najfineja zbrana po 102 do 106 gld.; Java 110 do 130 gld.; Ceylon

nat. 90 do 114 gold.; Ceylon plant. 128 do 154 gold.; Moka 120 do 130 gold.

Olje. V očigled dobri letošnji letini in dovažanju novega blaga miruje nekoliko ta kupčija; vse čaka in pričakuje nižih cen, in skoro gotovo je, da zadnje še zdatno padejo; letos se smemo nadejati sploh dobrega in cenega olja.

Sadje. Akoravno je skoro vse Levantovsko sadje letos posebno lepo in prav po ceni, je vprašanje po tem blagu letos mnogo manjše, nego lani; samo rožiči, kakor smo uže sporočali, so letos slabi in dragi.

Špeh. — Debelega blaga ni prav nič na trgu, in še celó lahko blago primanjkuje, ker ga iz Angleškega malo dovažajo, in so v zadnjem času tukaj za Rusko in Grško nakupili špeha, slabega in dobrega, kolikor so ga sploh našli. Špeh po 17 do 19 kosov v zaboji veljá 46 do 47 gold. in čez.

Petrolej — prodaja se zdaj po tako nizki ceni, kakor še nikoli ne; cena mu je 11 gold. 75 kr., in za velike množine še 2% ceneje; niža pač ne more postati ta cena; pa tudi dosti viših cen ne utegnemo doživeti to zimo.

Domači pridelki. — Fižola cene vedno padajo; blaga je prav dosti, pa vprašanj, posebno iz inostranskega prav malo. Našemu trgu delajo v tem blagu veliko konkurenco črnomorska skladišča, ker od tam izvažajo vsebaže fižola na Francoško in druge kraje po jako nizkih cenah, tako, da morajo pri nas cene še veliko pasti, predno si moremo odpreti zopet stara pota. Tudi maslo ne gre naprej, akoravno je cenó, ker Rusko blago izpodriva naše domače. — Sliv suhih je povsod dosti, zatorej jih ponujajo na vse kriplje. — Fižol ru-deči plačuje se tukaj po 8 gold. 90 kr. do 9 gold., — bohinec 9 gold. 50 kr. do 9 gold. 75 kr.

Domače stvari.

Zgodovinska črtica o hiralnici Ljubljanski.

Prvi vrsti dobrodelnih naprav v vsaki deželi smejo se prištevati hiralnice (Siechenhäuser), ki so naprave, v katere se jemljejo siromaki z neozdravljivo boleznijo, ki po postavi od 17. junija leta 1869. se ne smejo sprejeti v javne bolnišnice, ali, če so uže v bolnišnici, se morajo iz nje odpraviti in izročiti v skrb občini, kjer ima bolnik domovinsko pravico. Zato se take naprave, katere sprejemajo siromake, ki hirajo za to ali uno neozdravljivo bolezen ali pa le zaradi starosti, imenujejo hiralnice.

Kdor je, kakor jaz kot večletni referent o bolnišničnih zadevah pri deželnem odboru, imel priliko videti žalostni stan taci ubozih ljudi, mora blagosloviti vse one človekoljube, ki so pripomogli, da se je pred 3 leti ustanovila v Ljubljani hiralnica, ki je zdaj tretja te vrste dobrodelnih naprav, ker dve (majhni in lokalni) taki napravi imamo na Kranjskem uže več časa: eno v Komendi za hiralce Komendske fare, drugo v Ljubljani v Karlovskem predmestju za Ljubljanske občane.

Povdaril sem gori „žalostni stan taci ubozih ljudi“, in vsak bo rad pritrtil temu izreku, kdor vé, kako se takim neozdravljivim siromakom godí, za katere po postavi ni več prostora v bolnišnicah in jih mora dotična občina v svojo skrb vzeti. Al kam jih more dati občina, ki sama nima hiše za take reveže? Živeža morajo iskati od hiše do hiše, stanovanje pa dobijo večkrat le v kakem — hlevu!